

LA CRÒNICA

Imma Merino

Virginia Woolf, sempre entre nosaltres

Quaranta anys després que Helena Valentí oferís la seva, ha aparegut una nova traducció al català d'*A Room of One's Own*, a càrrec de Maria Bosom i publicada per Angle Editorial: *Una cambra pròpia* s'ha convertit, pel que fa al títol, en *Una habitació pròpia*. Tant se val. En tot cas, qualsevol text literari és susceptible d'una nova traducció a una altra llengua, acordada suposadament a la seva evolució, sense desmerèixer les precondicions. Allò important és que es continuï fent present la rellevància d'aquest llibre de Virginia Woolf, considerat tan feminista com a la vegada qüestionat des de part del feminisme com si no ho fos prou, de feminista, i, a més, fos classista. Això últim suposant que pensava en les dones de la seva classe social alta en afirmar que per escriure novel·les, o fer altres activitats creatives, han de tenir una cambra (o una habitació) pròpia en un sentit literal i simbòlic, perquè allò fonamental és tenir una independència, que, passant per l'econòmica, representa poder decidir sobre la pròpia vida. Tanmateix, hi ha algun passatge d'aquest assaig, que parteix de dues conferències, que em fan creure que Woolf no ignorava les condicions de la classe obrera, si més no perquè va comparar-les amb les de les dones en el curs de la història.

Potser, de fet, una cosa que vull explicar és que fa més de vint d'anys que associo *Una cambra/habitació pròpia* a Cristina Cervià. Encara més des que l'actriu va morir al 2019. Però, de fet, és així des que vaig acompanyar-la en una gira per diversos pobles de Catalunya en què representava Virginia Woolf com si fos la conferenciant llegint els textos que van ser la base de l'assaig. I és així que recordo especialment el seu èmfasi en arribar al passatge en què l'escriptora imagina el destí d'una hipotètica germana de Shakespeare amb el mateix talent que el dramaturg i un disseny semblant de formar part del món del teatre. La imagina com una jove que potser escrivia d'amagat i que va rebre una pallissa del pare perquè no va voler-se casar amb el noi amb el qual l'havia promès: ella veia el matrimoni com una presó. Woolf, que va anomenar-la Judith, suposa que hauria fugit de casa seva i que, arribant a Londres, va voler convertir-se en actriu en un temps en què les dones no ho podien ser. Els homes d'un grup teatral se'n van burlar, però el director va seduir-la i va quedar-ne embarassada: "Aleshores –ningú no pot donar la mesura de la fúria i la violència d'un cor de

Virginia Woolf ■ ARXIU

poeta en veure's atrapat i enredat en un cos de dona – ella es matà (...) Així haurien anat les coses, crec jo, si al temps de Shakespeare una dona hagués tingut el talent de Shakespeare". Virginia Woolf hi afegeix, però, que seria difícil que una dona pogués tenir aquest talent a l'època de Shakespeare: "Un geni com el de Shakespeare no sorgeix entre gent que es mata doblegant la carcanada (...) No es va donar a Anglaterra a l'època dels saxons i els bretons. Actualment no es dona tampoc entre la classe obrera". I és així que hi apareix la classe obrera com a equivalent, pel que fa a l'opressió que redueix la potència i eleccions de vida, a les dones. Això encara que puguem pensar que n'hi ha que no han doblegat la carcanada. De fet, potser no de manera física, treballant, però si metafòricament: doblegar-se a les imposicions dels rols assignats. En tot cas, Woolf s'ho repensa i creu que el talent de les dones (i dels homes de

classe humil) hi ha sigut i, sens dubte, hi és: "De tant en tant esclata una Emily Brontë o un Robert Burns, i tots ens n'adonem de la seva existència." Abans de continuar citant Woolf, apunto que Burns, l'autor del cèlebre poema *L'hora dels adéus*, va ser un poeta escocès fill de pagesos pobres. Però segueixo citant-la en relació amb el fet que va considerar que no hi ha proves escrites de tal talent, però sí indicis: "Quan, de totes maneres, llegim que una bruixa ha estat perseguida, una dona posseïda pel dimoni, una dona que venia herbes i hi entenien (...), estic segura que som a la pista d'una novel·lista malaguanyada, d'una poetessa feta callar."

Recordant com l'enyorada Cristina Cervià s'il·luminava amb aquest passatge de la imaginària germana de Shakespeare, he reproduït els fragments pertinents de la versió d'Helena Valentí (que, traduïnt-ne també al català la meravellousa novel·la *Al far*, va en-

amorar-se de la literatura de Virginia Woolf durant la seva estada universitària a Anglaterra als anys seixanta en què també va "convertir-se" al feminisme) mentre tinc pendent rellegir l'assaig a través de Maria Bosom.

El cas és que la publicació d'*Una habitació pròpia* ha coincidit pràcticament amb l'edició en català d'altres llibres relacionats amb Woolf, cosa que, afortunadament, demostra que al nostre país també s'hi reflecteix que l'interès per Virginia Woolf –per la seva obra, de manera fonamental, però també per la seva personalitat– no passa mai i, de fet, m'atreviria a dir que no para de créixer.

Cal Carré –una editorial amb l'empenta de l'escriptora Antònia Carré-Pons, que li va posar el nom de la carnisseria de la seva família– ha publicat *La mort de la Virginia*, que reuneix un capítol de l'autobiografia de Leonard Woolf que evoca els últims mesos, entre finals de l'any 1940 i el març de

1941, compartits amb la seva esposa –la quotidianitat a Rodmell, a la vall del riu Ouse, mentre l'amenaça del nazisme i la mortaldat de la II Guerra Mundial menaven a l'angoixa i la desesperació davant tal barbàrie– i tres contes de l'escriptora que, traduïts per Marta Pera Cucurell, duen indicis de com la mort la rondava o temptava fins arribar a suïcidarse: *La fascinació de l'estany*, *Un poble de mar* i *El llegat*.

Per la seva part, Ela Geminada, editorial gironina assumida des de fa un temps per Laia Regincós amb vivor i intuïció, ha publicat, amb el títol *Cartes d'amor*, la correspondència entre Virginia Woolf i Vita Sackville-West, qui va inspirar-li, dedicant-li, *Orlando*, sobre un personatge androgin que, travessant els segles, canvia sobtadament de sexe (d'home a dona)

Editorials catalanes han publicat recentment llibres que fan present el llegat de l'escriptora

sense, potser, fer-ho essencialment d'identitat. Nigel Nicolson, fill de Sackville-West va dir: "L'efecte que va causar Vita en Virginia es reflecteix a *Orlando*, la carta d'amor més llarga i encisadora de la història de la literatura." Que siguin unes cartes amoroses no vol dir que sigui una qüestió de pura xafarderia: almenys pel que fa a Woolf, en tot text seu, encara que no hi hagi l'elaboració de les seves novel·les, sempre hi ha espurnes literàries. Com és sabut, la influència d'*Orlando* és enorme i potser cada cop més: com no tenir-la present en qüestionar-se el binarisme masculí-femení? Parlant d'influències, a *Era Woolf*. Les nostres senyores *Dalloway*, publicada fa uns mesos per editorial Barcino, Mireia Vidal-Conte ha rastrejat les empremtes de l'escriptora anglesa en diverses escriptores catalanes, com ara Maria Aurèlia Capmany, Marta Pessarrodona, Maria-Antònia Oliver, Montserrat Roig, Helena Valentí, evidentment, i potser, sense tenir-ho del tot clar, Mercè Rodoreda.

Però no ha fet només això. A partir de la vida i l'obra de Virginia Woolf, en un exercici metaliterari que l'homenatja, Mireia Vidal-Conte reflexiona sobre la creació, la literatura, el feminisme i la pròpia experiència com a escriptora. Hi ha més ingredients, com ara una novel·la "apòcrifa" de Clara Frisachs (*alter ego* de Vidal-Conte) amb la qual *Orlando* es fa renovadament present. Com, amb el mateix títol, ho fa *La senyora Dalloway*, novel·la de la qual el mes vinent s'haurà de celebrar el centenari de la publicació: "La senyora Dalloway va dir que ella mateixa compraria les flors", el dia en què feia 52 anys.